

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА

ГРАД ТЕСЛИЋ
ГРАДОНАЧЕЛНИК

ГРАДСКА УПРАВА – Одјељење за друштвене дјелатности

Карађорђева бр. 18 Теслић Тел.: +387(0)53/411-500 факс: 053/411-541 www.gradteslic.com

НАЦРТ

**СТРАТЕГИЈА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА СТАРИЈИХ ЛИЦА У ГРАДУ ТЕСЛИЋУ
ЗА ПЕРИОД 2026. – 2030. ГОДИНЕ**

ОБРАЂИВАЧ:
Одјељење за друштвене дјелатности

ПРЕДЛАГАЧ:
Градоначелник

У Теслићу, мај 2026. године

САДРЖАЈ

1. УВОД.....	3
2. ПРАВНИ ОСНОВ И РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ.....	4
3. АНАЛИЗА ТРЕНУТНОГ СТАЊА У ОБЛАСТИ ПОДРШКЕ СТАРИЈИМ ЛИЦИМА..	5
3.1. Сиромаштво.....	7
3.2. Здравствена заштита.....	9
3.3. Животни услови и сигурност у заједници.....	10
3.4. Социјална заштита.....	10
3.5. Цјеложивотно учење.....	12
3.6. Учешће у друштву.....	14
3.7. Насиље, запостављање и злостављање.....	16
3.8. Друштвени ставови према старијим лицима и међугенерациска солидарност.....	17
4. УЧЕШЋЕ ЈАВНОСТИ.....	18
5. АКЦИОНИ ПЛАН ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА СТАРИЈИХ ЛИЦА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ТЕСЛИЋА ЗА ПЕРИОД 2026. – 2030. ГОДИНЕ.....	19

1. УВОД

Старење је процес током којег се дешавају промјене у различитим функцијама, као што су: успоравање и опадање у функцијама организма временом, промјене у психичким функцијама и промјене у односу појединца који стари и друштва у којем живи. С тим у вези, разликујемо три врсте старења: биолошко, психолошко и социјално старење. Честа је појава да се старење поистовјећује са старошћу, међутим према појмовном одређењу, старење и старост не представљају синониме. Према Свјетској здравственој организацији старија лица су од 60 до 75 година, стара лица су од 76 до 90 година, а веома стара лица су преко 90 година.

Лица која пролазе кроз процес старења сусрећу се са бројним изазовима као што су здравствени проблеми, неадекватна социјална заштита, маргинализација у друштву, занемаривање, дискриминација, лоша економска сигурност, лоши услови живота и сл. С тим у вези у априлу 2002. године у Мадриду је одржана Друга свјетска скупштина о старењу која је имала за циљ разговор о изазовима са којима се суочавају државе, а односе се на старење становништва, као и да се договоре будући кораци који ће омогућити људима да старење буде достојанствено и сигурно, те да уживају у животу кроз испуњење свих људских права и слобода. Као резултат дискусија, усвојен је Мадридски међународни план акције о старењу (MIPAA) с циљем рјешавања кључних изазова изградње друштва за све генерације. У складу са MIPAA, државе чланице Европске економске комисије Уједињених нација (UNECE) су израдиле регионалну стратегију којом су се обавезале да укључе све аспекте старења становништва у развојне политике, с циљем усаглашавања друштвених и економских промјена са демографским промјенама које су засноване на статистичким показатељима и које ће бити родно засноване. Ово се једнако односи на здравствени, економски и образовни сектор, као и на развој тржишта рада и социјалне заштите. Такође, ревидирана Европска социјална повеља у члану 23. (који се односи на посебну заштиту старијих лица) истиче да са циљем осигурања дјелотворног коришћења права старијих лица на социјалну заштиту, земље потписнице преузимају обавезу да усвоје, односно подстакну директно или у сарадњи са јавним или приватним организацијама одговарајуће мјере како би старија лица остала пуноправни чланови друштва и самостално живјела у породичном окружењу и у институцијама одговарајуће подршке уз поштовање приватности и учешћа у одлучивању. Влада Републике Српске такође, израдила је Стратегију за унапређење положаја старијих лица у Републици Српској за период од 2019. до 2028. године, која представља израз стручних, правних, организационих и материјалних настојања система социјалне заштите да се унаприједи друштвена подршка и заштита старијих лица, као и подршка породици која брине о члану породице које је старије лице.

С обзиром на указану потребу да се старијим лицима на подручју града Теслића пружи подршка неопходна за достојанствено и угодно старење, Град Теслић је прва локална заједница у Републици Српској која развија стратегију за лица која пролазе кроз процес старења. Стратегијом су одређени правци који би довели до већег задовољства и активног учешћа старијих лица у свакодневном животу, квалитетнијег коришћења слободног времена и здравог старења.

Циљ израде Стратегије за унапређење положаја старијих лица на подручју града Теслића за период 2026. – 2030. године (у даљем тексту: Стратегија) је јачање породичних вриједности и моралних норми, развијање међугенерациске солидарности (старији млађима, млађи старијима), те пружање могућности за здраво и активно старење.

2. ПРАВНИ ОСНОВ

Законом о социјалној заштити („Службени гласник Републике Српске“, бр. 37/12 и 90/16), чланом 14. прописано је да су носиоци социјалне заштите Република и јединице локалне самоуправе, те да Република уређује систем социјалне заштите, доноси политике и развојне стратегије, утврђује права, критеријуме и кориснике социјалне заштите, обезбјеђује дио средстава за реализацију права прописаних овим законом, прати стање и остваривање права, оснива и усмјерава рад установа социјалне заштите и брине се да се у оквиру економске и социјалне политике остварује оптималан развој социјалне заштите.

Основ за доношење стратегије представља Стратегија за унапређење положаја старијих лица у Републици Српској за период 2019. – 2028. године. За спровођење стратегије, Град Теслић ће, у сарадњи са институцијама и организацијама које се баве питањима старијих лица, у оквиру Стратегије донијети Акциони план са приједлогом мјера, носиоцима активности и роковима извршења.

Ова стратегија има сљедеће елементе: уводни дио, правни основ, разлози за доношење стратегије, анализа тренутног стања у области подршке старијим лицима, визија и принципи стратегије, циљеви, учешће јавности и консултације у изради стратегије и акциони план.

Разлози за доношење Стратегије садржани су у потреби да се на подручју града Теслића створе повољнији услови за помоћ у савладавању социјалних тешкоћа старијих лица, помоћ у задовољавању основних животних потреба старијих лица у стању социјалне потребе, обезбјеђивање здравог и активног старења и очување менталног здравља старијих лица.

3. АНАЛИЗА ТРЕНУТНОГ СТАЊА У ОБЛАСТИ ПОДРШКЕ СТАРИЈИМ ЛИЦИМА

Како би се утврдиле стварне потребе старијих лица на подручју града Теслића, те предложиле мјере за њихово рјешење кроз ову Стратегију, неопходно је извршити анализу тренутног стања у области подршке старијим лицима. Анализа тренутног стања у области подршке старијим лицима омогућава да се у Стратегији стави фокус на рјешавање проблема са којима се суочавају старија лица, као што су: социјална и здравствена заштита, услови живота и становања, економска сигурност и запошљавање старијих лица, активно и здраво старење, културне, рекреативне и образовне активности, заштита од насиља, занемаривања и дискриминације, међугенерациска солидарност и волонтеризам.

Према процјенама становништва у 2024. години на подручју града Теслића живјело је 34 582 становника, што је за 2 654 становника мање у односу на попис становништва из 2013. године, када је град Теслић бројао 37 236 становника.

Табела бр. 1 Процјена броја становништва и демографски индикатори на подручју града Теслића

ГОДИНА	БРОЈ СТАНОВНИКА (ПРОЦЈЕНА)	ПРОСЈЕЧНА СТАРОСТ	ЛИЦА СТАРИЈА ОД 65 ГОДИНА	
			број	%
2017.	36 584	41,73	6 902	18,87
2018.	36 315	41,96	7 063	19,45
2019.	36 068	42,18	7 234	20,06
2020.	35 814	42,37	7 390	20,63
2021.	35 442	42,47	7 411	20,91
2022.	35 054	42,54	7 378	21,05
2023.	34 797	42,68	7 443	21,39
2024.	34 582	42,84	7 546	21,82

Извор: Републички завод за статистику

У табели број 1 приказани су подаци кретања броја становника на подручју града Теслића у периоду од 2017. до 2024. године. Анализом података који су приказани у табели, долазимо до закључка да се на подручју града Теслића биљежи континуирани пад броја становника, док се просјечна старост и број лица старијих од 65 година константно повећава.

Табела број 2. Природно кретање становништва града Теслића у периоду од 2017. до 2024. године

ГОДИНА	РОЂЕНИ	УМРЛИ	ПРИРОДНИ ПРИРАШТАЈ
2017.	303	458	-182
2018.	328	512	-184
2019.	328	473	-145
2020.	303	534	-231
2021.	325	697	-372
2022.	322	573	-251
2023.	361	454	-94
2024.	343	477	-135

Извор: Републички завод за статистику

Негативни демографски трендови у последње двије деценије захватиле су како Републику Српску, тако и сам град Теслић. Анализирајући податке приказане у табели број 2 може се закључити да је број умрлих на подручју града Теслића далеко већи у односу на број рођених, што доприноси негативном природном прираштају из године у годину. Овакав тренд указује на све већи проблем старења становништва у будућности.

Табела бр. 3 Старосна структура становништва од 65 и више година на подручју града Теслића

ПОПИС 2013. ГОДИНЕ				ПРОЦЈЕНА 2023. ГОДИНЕ		
Старосне групе	Становништво по старосним групама	Удио у укупном становништву (%)	Удио у становништву 65+ (%)	Становништво по старосним групама	Удио у укупном становништву (%)	Удио у становништву 65+ (%)
65-69	2 067	5,55	32,70	2 430	6,98	32,51
70-74	1 850	4,96	29,26	2 123	6,10	28,40
75-79	1 452	3,89	22,97	1 365	3,92	18,26
80-84	691	1,85	10,96	919	2,64	12,29
85+	261	0,70	4,12	606	1,74	8,10
Укупно	6 321	16,97		7 473	21,47	

Извор: Републички завод за статистику

У табели број 3 приказани су упоредни подаци структуре становништва од 65 година и више на подручју града Теслића, односно подаци према попису становништва из 2013. године и процјена за 2023. годину. Евидентно је да се број лица старијих од 65 година повећао, односно да становништво града Теслића убрзано стари. С обзиром на низак наталитет и негативан природни прираштај, очекује се наставак повећања лица старијих од 65 година, односно наставак тренда убрзаног старења становништва.

3.1. Сиромаштво

Становништво изнад 65 година често остварује мала мјесечна примања или их уопште не остварује, што често доводи до социјалне искључености ове категорије и ризика од сиромаштва.

Табела бр. 4 Корисници права на пензију и просјечна пензија у Теслићу, од 2020. до 2024. године

Година	Корисници права на пензију				Просјечна пензија (КМ)			
	Укупно	Према врсти пензије			Укупно	Старосна пензија	Инвалидска пензија	Порична пензија
		Старосна пензија	Инвалидска пензија	Порична пензија				
2020.	6059	3167	302	1990	310,32	342,84	313,82	256,86
2021.	6075	3218	878	1979	324,38	357,05	330,34	268,61
2022.	6120	3290	874	1956	517,11	408,92	376,23	305,96
2023.	6280	3414	891	1975	420,03	462,07	425,72	344,81
2024.	6392	3536	903	1953	459,00	503,19	462,26	377,48

Извор: Републички завод за статистику РС

Према подацима који су приказани у табели број 4, број становника старијих од 65 година који остварују право на пензију повећава се из године у годину, те је у 2024. години било 6 392 корисника права на пензију. Према посљедњој процјени Републичког завода за статистику из 2023. године на подручју града Теслића живи око 7 473 лица старијих од 65 година, што указује на то да око 14% становништва старијих од 65 година живи без икаквих примања. Такође, повећање броја корисника права на старосну пензију из године у годину јасно указује на процес демографског старења становништва на подручју града Теслића. Овај процес подразумијева многобројне изазове доносиоцима одлука. Мала мјесечна примања или изостанак истих, повећани трошкови живота и тешка обољења само су неки од изазова са којима се сусрећу старија лица. С тим у вези потребно је радити како на унапређењу здравствене и социјалне заштите, пензијског система, тако и на унапређењу самог положаја старијих лица у заједници.

Табела бр. 5 Подаци о висини пензије корисника на подручју града Теслића (2025. година)

ВРСТА ПРОСЈЕЧНЕ ПЕНЗИЈЕ	БРОЈ КОРИСНИКА	ПРОСЈЕЧНА ПЕНЗИЈА (КМ)	% ОД ПРОСЈЕЧНЕ ПЛАТЕ (1.563,00 КМ)
До 15 година радног стажа	813	464,39	29,71
Радни стаж од 15 до 20 година	676	339,27	21,70
Радни стаж од 20 до 30 година	1 592	377,14	24,13
Радни стаж од 30 до 40 година	1 687	519,79	33,25
Радни стаж више од 40 година	1 752	676,75	43,30

Извор: Фонд ПиО – филијала Добој

Према подацима Фонда ПиО – филијала Добој, на подручју град Теслића најмање корисника остврује право на пензију до 15 година радног стажа (813) корисника, чија мјесечна примања у просјеку изнине 464,39 КМ. Највише корисника остварује право на пензију са радним стажом 40 и више година (1 752) са просјечном пензијом од 676,75 КМ.

С циљем побољшања материјалног положаја корисника пензије, односно старијих лица, на нивоу Републике Српске донесене су сљедеће законске мјере:

1. Обавезно усклађивање општег бода и пензија на начин да се вриједност општег бода усклађује од 1. јануара сваке године, почев од 2013. године, према проценту промјене просјечне нето плате у Републици Српској у претходној години, а пензије остварене до 31. децембра претходне године усклађују од 1. јануара сваке године, почев од 2013. године, према проценту плате и процента промјене потрошачких цијена на годишњем нивоу у Републици Српској у претходној години;
2. Одлука Уставног суда Републике Српске број: У-38/12 од 30. октобра 2013. године, према којој корисник старосне или инвалидске пензије може послје пензионисања стећи статус осигураника и обавезном осигурању и истовремено користити пензију и плату, односно накнаду по основу обавезног осигурања (што се не односи на кориснике породичне пензије);
3. Законом о измјенама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник Републике Српске,” број: 103/15) прописано је да осигураницима самосталних дјелатности, осигураницима вјерским службеницима и осигураницима пољопривредницима не мора престати осигурање да би им се обезбиједили право на старосну пензију;
4. У циљу обезбјеђења редовности исплате пензија у 2015. години усвојене су измјене и допуне: Закона о пензијском и инвалидском осигурању, Закона о

биџетском систему, Закона о трезору и Закона о доприносима чији је основни циљ увођење Фонда ПИО РС у систем трезорског пословања од 1. јануара 2016. године;

5. Законом о посредовању у запошљавању и правима за вријеме незапослености („Службени гласник Републике Српске,” број_ 30/10 и 102/12) утврђено је право на пензијско осигурање у трајању од три године, уколико са тим стажом незапослено лице испуњава услов за старосну пензију, чиме се директно утиче на побољшање положаја лица у претпензионој доби који су током рада остварили стаж краћи од 15 година.

У сврху материјалног побољшања економске сигурности старијих лица на подручју Града Теслића, у Акционом плану који чини саставни дио ове Стратегије, биће предложене одређене мјере, које ће се реализовати у координацији јединице локалне самоуправе, јавних институција, савјета и невладиног сектора.

3.2. Здравствена заштита

На подручју града Теслића, старија лица остварују услуге примарне здравствене заштите које су организоване у оквиру ЈЗУ Дом здравља „Свети Сава“ Теслић, те у оквиру специјалистичких абмуланти у мјестима: Булетић, Прибинић, Чечава, Блатница, Очауш, Криваја, Шњеготина, Липље, Витковци, Каменица, Слатина и Ђулићи. Осим породичне медицине, лабораторијских и других здравствених услуга у оквиру Дома здравља успостављен је центар за заштиту менталног здравља и центар за базичну рехабилитацију у заједници што је од посебног значаја за старија лица.

Услуге секундарне и терцијарне здравствене заштите нису доступне на подручју града Теслића, а које становништво углавном остварује у регионалној здравственој установи ЈЗУ Болница „Свети апостол Лука“ Добој, у Универзитетском клиничком центру Републике Српске. Удаљеност секундарних и терцијарних здравствених услуга у великој мјери отежава задовољење здравствених потреба старијих лица на подручју града Теслића, прије свега старијих лица која живе у руралним, често забаченим срединама. Најчешће се јављају проблеми у виду немогућности организације превоза до здравствених центара, било да се ради о блиским сродницима или организацији јавног превоза. С обзиром да су старија лица подложнија различитим болестима, те да су најчешћи корисници здравствених услуга, ово директно утиче на квалитет њиховог живота.

Поред горе наведеног проблема, јавља се проблем неинфомрисаности старијих лица о правима које могу остварити путем здравствене заштите, што се првенствено односи на старија лица у руралним подручјима.

Један од горућих проблема за старија лица, генерално у Републици Српској су и листе чекања за здравствене услуге, јер током чекања често долази до погоршања здравственог стања.

3.3. Животни услови и сигурност у заједници

Старија лица како на подручју Републике Српске и региона тако на подручју града Теслића сусрећу се са бројним изазовима, прије свега са малим мјесечним примањима или недостатком истих док се трошкови живота истовремено повећавају. Велики мјесечни издаци за режије, поготово у самачким домаћинствима често приморавају старе особе на штедњу, па чак и на основним животним потребштинама. На тај начин квалитет живота старијих лица често се доводи у питање, прије свега у руралним подручјима гдје су мјесечна примања старијих лица знатно нижа или у потпуности изостају.

Такође, самачки начин живота због одласка младог становништва у веће градове и иностранство, старијим лицима представља велики проблем, због недостатка социјалне, емоционалне и сваке друге подршке.

На подручју града Теслића неријетко су настањена и старија лица са инвалидитетом или отежаним ходањем, што им у великој мјери отежава укључивање у друштвени живот. Посебан проблем за ова лица представљају архитектонске баријере, као што су зграде без лифтова, али и живот у удаљеним руралним подручјима и неприступачност здравственим, социјалним и другим услугама.

Старија лица, посебно она која живе у самачким домаћинствима често су изложена осјећају несигурности прије свега у ноћним сатима. Ово се посебно односи на рурална подручја, гдје су куће разуђене, а приступ услугама помоћи (нпр. Полицији) није доступан.

3.4. Социјална заштита

Град Теслић обезбјеђује средства за реализацију проширених права из области социјалне заштите, обезбјеђује средства за обављање дјелатности социјалне заштите, доноси програме социјалне заштите на основу анализе социјалног стања грађана на подручју града Теслића, координише активностима које се односе на социјалну заштиту, те врши и друге послове који се односе на подручје социјалне заштите.

Права која се односе на социјалне услуге, како старија лица тако и остали становници града Теслића остварују путем ЈУ Центар за социјални рад Теслић који је основан као посебно правно лице, те у склопу административне службе

јединице локалне самоуправе која је у надлежности Одјељења за друштвене дјелатности.

Такође, на подручју града Теслића дјелује и једна установа за смјештај старијих лица у власништву физичког лица и то Дом за старија лица „Илић Ас“ Слатина.

Табела бр. 6 Бројно стање старијих лица смјештених у установе социјалне заштите у периоду од 2017. до 2024. године

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
ЈУ Дом за старија лица Добој	1	-	-	1	1	-	-	-
ЈУ Дом за лица са инвалидитетом Вишеград	1	1	1	1	1	1	1	1
Дом за стара лица „Ева“ Подновље	4	4	3	3	4	4	3	4
Дом за стара лица „Илић Ас“ Слатина	4	4	1	-	-	-	-	-
ЈУ Дом за старија лица Бања Лука	-	1	1	1	-	1	1	1
Установа социјалне заштите за смјештај старијих лица „Дана“ Модрича	-	1	2	1	1	1	1	1
ЈУ Дом за стара лица Приједор	-	-	1	-	1	2	2	2
Дом за старија лица „Сунце“ Рогатица	-	-	-	-	-	1	1	1
УКУПНО:	10	11	9	7	8	10	9	10

Извор: ЈУ Центар за социјални рад Теслић

Табела бр. 7 Бројно стање старијих лица која су примала новчану помоћ ЦЗСР у периоду од 2017. до 2024. године

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Број корисника новчане помоћи	193	186	185	158	124	119	106	99

Извор: ЈУ Центар за социјални рад Теслић

Законом о социјалној заштити Републике Српске („Службени гласник Републике Српске,” број 37/12, 90/16, 94/19, 42/20 и 36/22) дефинисано је да су корисници социјалне лица која се налазе у стању социјалне потребе и то код пунољетних лица: материјално необезбијеђена и за рад неспособна лица, лица са инвалидитетом, старија лица (лица преко 65 година) без породичног старања, а која због трајних промјена у психосоцијалном и здравственом стању не могу задовољити своје основне животне потребе, лица са друштвено негативним понашањем, жртве злоупотребе психоактивних супстанци, жртве насиља у породици, жртве трговине људима и лица којима је због посебних околности потребна социјална заштита.

Према подацима ЈУ Центар за социјални рад Теслић у периоду од 2017. до 2024. године старија лица са подручја град Теслића била су смјештена у осам установа социјалне заштите широм Републике Српске. Највише лица било је смјештено у Дом за старија лица „Ева“ Подновље, док је 2018. године највише старијих лица смјештено у неку од установа социјалне заштите.

Такође, у периоду од 2017. до 2024. године, број корисника права на новчану помоћ из Центра за социјални рад је варирао. Највише корисника новчане помоћи било је 2017. године (193), док је 2024. године било најмање корисника и то њих 99.

3.5. Цјеложивотно учење

Цјеложивотно учење је сврсисходни процес усвајања знања који се одвија на сталној основи у циљу унапређивања знања, вјештина и способности. Оно подразумева све облике усвајања знања и вјештина, како кроз формално тако и кроз неформално учење у свим животним добрима. Кроз цјеложивотно учење свако лице има могућност стачне надоградње и повећања нивоа знања стеченог током формалног образовања, а чији је основни циљ усавршавање постојећих и стицање нових знања и вјештина. Стицање нових знања по одласку у пензију за старија лица често представља изазов. Веома мали број њих жели остати радно активно или ступити у радни однос по одласку у пензију.

Мотивисаност појединца, као и разноликост и приступачност образовних програма, основни су предуслов за успјешну примјену концепта цјеложивотног учења. Старија лица често нису мотивисана за стицање нових знања и запошљавање по одласку у пензију, а што би знатно допринијело побољшању њиховог економског статуса.

Као што је већ наведено, основни циљ цјеложивотног учења је усавршавање постојећих и стицање нових знања и вјештина. То се огледа кроз: подизање општег нивоа знања појединца, препознавање његових личних потенцијала и способности, његово сналажење у промјењивим условима рада, те повећање могућности за запошљавање. Наведени циљеви су јасно изражени у кључним компетнецијама, чијим се усвајањем појединац оспособљава за живот у друштву знања.

Најважније компетенције за цјеложивотно учење су: математичка писменост и компетенције у науци и технологији, језичко-комуникацијске компетенције на матерњем језику, језичко-комуникацијске компетенције на страном језику, учити како се учи, креативно-продуктивне компетенције, информатичка писменост, међусобне, међукултуролошке, друштвене и грађанске компетенције, културно истраживање, предузетничке компетенције и физичко-здравствене компетенције.

Најчешће препреке и ограничења за цјеложивотно учење су: недостатак материјалних средстава, удљеност мјеста становања, неодговарајућа понуда, недостатак информација, мањак самопоуздања, неодговарајуће навике, недостатак интересовања, ограниченост цјеложивотног учења на велике средине и сл. Имајући то у виду, неопходно је препознати потребе старијих лица по одласку у пензију, развијати програме и могуће усаглашене са тим потребама. Такође, потребно је радити на промоцији и подизању свијести о јачању компетенција за цјеложивотно учење код старијих лица, како би се они сами својим активним учешћем у стицању нових знања оснажили и активније укључили у друштвену заједницу.

Један од важних фактора за цјеложивотно учење и укључивање старијих лица у свакодневне друштвене активности јесте и компјутерска писменост. Према резултатима Пописа из 2013. године забиљежено је чак 92,56% компјуерски неписмених лица старијих од 65 година.

Табела бр. 8 Компјутерска писменост старијих лица на подручју Републике Српске према попису из 2013. године

Старосн е групе	Укупно	Компјутерски писмена лица		Лица која дјелимично познају рад на рачунару		Компјутерски неписмена лица		Непознато	
65-69	6 073	2 615	4,35 %	5 272	8,78 %	51 651	85,98 %	535	0,89 %
70-74	55 148	716	1,30 %	2 200	3,99 %	51 644	93,64 %	588	1,07 %
75-79	48 037	308	0,64 %	980	2,04 %	46 185	96,15 %	564	1,17 %
80-84	25 566	79	0,31 %	290	1,13 %	24 818	97,08 %	379	1,48 %
85+	11 565	68	0,59 %	113	0,98 %	11 191	96,76 %	193	1,67 %
Укупно 65+	200 389	3 786	1,89 %	8 855	4,42 %	185 489	92,56 %	2 259	1,13 %

Извор: Републички Завод за статистику – Попис 2013. године

Према подацима наведеним у табели број 8 видимо да је проценат компјутерски неписменог старог становништва у Републици Српској веома висок (92,56%). Највећи проценат компјутерски неписменог становништва био је у раздобљу од 80 до 84 године (97,08%), док је најмањи проценат компјутерски неписменог становништва у старосној доби од 65 до 69 година (85,98%).

У процесу укључивања старијих лица у друштвене активности, веома важну улогу има и процес формалног образовања, гдје би млади корз програмске саджаје могли учити на који начин помоћи старим лицима да се укључе и својим знањем, искуством и додатним усвајањем знања и вјештина доприносе развоју друштвене заједнице.

3.6. Учешће у друштву

Друштвена интеграција старијих особа кључни је разлог одржавања менталног и физичког здравља особа старије животне доби. Након одласка у пензију и престанка радних обавеза већина старијих особа осјећа усамљеност, те незадовољство од стане заједнице као и финансијску нестабилност. Све претходно наведено може се сматрати разлогом слабије интегрисаности старијих лица у друштво.

Осјећај припадности у друштву за старија лица од изузетног је значаја за ментално и емоционално здравље. Када се старија лица осјећају укључено и повезано са другим особама, сигурно је да ће квалитет њиховог живота бити побољшан. То укључује учешће старијих лица у друштвеним активностима, одржавање односа са породицом и пријатељима, као и активно учествовање у заједници. С циљем укључивања старијих лица старијих лица у друштвене активности, неопходно је за друштво у цјелини подстицати их да учествују у активностима као што су волонтерске активности, групна дружења и слично. Разумијевање од стране млађе популације као и друштвена подршка могу значајно утицати на осјећај припадности унутар заједнице.

Такође, повећан број здравствених проблема код старијих лица, често доприносе мањој активности и слабијем учешћу у друштвеним активностима, односно са старашћу лица бивају све мање активна. С тим у вези неопходно је да се кроз активности удружења пензионера, невладиних организација, институција и установа здравствене заштите старија лица мотивишу на редовне физичке активности које ће довести до унашређења здравственог стања старијих лица. Како би ове активности биле прихваћене од стране старијих лица, неопходно је да их организује стручна особа као што су професори физичког васпитања и спорта.

Удружење пензионера града Теслића један је од главних носилаца активности које се односе на укључивање старијих лица у друштвене активности, а које броји 4286 чланова.

Табела бр. 9 Активности које су доступне лицима старијим од 65 година у Удружењу пензионера града Теслића и број корисника

Назив активности	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Дружење жена поводом 8. марта	120	120	120		120	120	120	120
Дружење пензионера поводом новогодишњих празника	250	250	250		250	250	250	250
Организација излета Борје и дружење са пензионерима регије	450	450	450		350	340	330	300
Организација спортских активности, шах	10	10	10		10	10	10	10
Волонтерске услуге кроз мјесна удружења	125	125	125		125	125	125	125
Организација излета, посјета културним и вјерским дестинацијама	150	150	150		200	300	150	200

Извор: Удружење пензионера града Теслића

Анализом података у табели број 9 примјетно је да Удружење пензионера града Теслића сваке године организује низ активности које анимирају старија лица да се друже, размјењују искуства, учествују у различитим манифестацијама и сл. Ипак, мали број од укупног броја чланова удружења учествује у активностима које су организоване у склопу удружења.

У циљу анимирања и мотивације старијих лица да се укључе у друштвене активности у локалној заједници, а самим тим и побољшања квалитета њиховог живота потребно је организовати више културних, образовних и спортских садржаја за старија лица на подручју града Теслића, те кроз различите едукације промовисати значај активног старења и укључивања старијих лица у друштвене активности.

3.7. Насиље, злостављање и запостављање

Насиље над старијим лицима је кршење њихових људских права и укључује физичко, психичко и сексуално злостављање, економско искориштавање и занемаривање.

Старије особе представљају специфичну и рањиву групу и као такве су често потенцијалне жртве насиља. У већем ризику од насиља су старије особе које имају функционалне и менталне проблеме и због тога су зависне од њега других лица. Починиоци насиља могу бити партнери, чланови породице, рођаци, пријатељи, комшије, професионалци у социјалној и здравственој заштити, запослени у установама за смјештај старијих лица и сл.

Старије особе могу осјећати стид и срамоту да признају да их злоставља неко коме вјерују. Оне могу да се плаше освете или казне или да буду забринуте за своју будућност – ко се бринути о њима ако пријаве. Често старије особе нису свјесне ресурса и институција које им могу помоћи. Такође, ситуације насиља у породици доживљавају се као неуспјех у васпитању своје дјеце и због тога се не дијеле са другима.

Табела бр. 10 Бројно стање старијих особа на подручју града Теслића које су биле жртве насиља у периоду од 2017. до 2024. године

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	УКУПНО
Жртве насиља старије од 65 година	4	2	2	4	7	2	4	8	33

Извор: Центар за социјални рад Теслић

Према евиденцији Центра за социјални рад Теслић, у периоду од 2017. до 2024. године пријављена су 33 случаја насиља над старијим особама. Највише пријављених случајева било је 2024. године (8), док је најмање случајева насиља над старијим лицима било пријављено 2018., 2019. и 2022. године (2).

Веома је важно да старије особе имају приступ информацијама на основу којих могу да доносе одлуке и да имају на уму расположиве врсте помоћи у заједници. Ово може укључити подршку и помоћ чланова породице или пријатеља, здравствених служби, социјалних служби, полиције, правника и сл.

3.8. Друштвени ставови према старијим лицима и међугенерациска солидарност

Старије особе могу бити велики ресурс знања и извор капиала јер по одласку у пензију имају довољно капацитета да слободно вријеме и енергију преусмјере у позитивне активности, односно да остваре друштвени ангажман те на тај начин дају велики допринос друштвеној заједници. Већим укључивањем старијих особа млади имају прилику да од њих што више науче што омогућава међугенерациску сарадњу гдје би се размјењивала знања и искуства. Међутим, у популацији млађих људи често постоје предрасуде и стереотипи о знањима, способностима и вјештинама старијих особа. Старије особе у друштву се виде као немоћна лица која не могу да уче, памете и да су често заборавна. Овакви ставови често доводе до потцјењивања капацитета старијих особа и њиховог мањег учешћа у друштву.

Породичне и друштвене промјене, као и савремени начин живота често доводе до несклада у односима старије и млађе популације. Старије особе се теже прилагођавају друштвеним и породичним промјенама, док млађа популација нема могућност да довољно посвети времена старијој популацији због брзе животне динамике. Такође, тренд одласка младог становништва у веће градове и у иностранство из економских разлога, ускраћује подршку старијим лицима која су им у сродству. У таквој ситуацији, ако изостане и подршка локалне заједнице, често доводи до лоших услова живљења старијих особа. Из тих разлога, старије особе често бивају смјештене у установе за старија лица.

4. УЧЕШЋЕ ЈАВНОСТИ У ИЗРАДИ НАЦРТА СТРАТЕГИЈЕ

Прије почетка израде Стратегије формарана је радна група за израду стратегије у којој су учествовали представници јединице локалне самоуправе, представници јавних институција, организација и удружења која се баве питањима старијих лица на неки начин. Свако од представника је допринијео изради Стратегије тако што је представио проблеме са којима се сусрећу у својој институцији, организацији и удружењу када су у питању старија лица, те дао неке од приједлога за њихово рјешавање.

Такође, приликом израде Стратегије консултована је јавност на начин да је нацрт Стратегије представљен на јавној расправи коју је организовало Одјељење за друштвене дјелатности Градске управе Теслић. Јавној расправи присуствовали су представници јавних установа, институција, невладиних организација и удружења, као и старија лица.

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА

ГРАД ТЕСЛИЋ
ГРАДОНАЧЕЛНИК
ГРАДСКА УПРАВА – Одјељење за друштвене дјелатности

Карађорђева бр. 18 Теслић Тел.: +387(0)53/411-500 факс: 053/411-541 www.gradteslic.com

Стратешки циљ 1: Омогућити економску сигурност и запошљавање старијих лица на подручју града Теслића				
Жељени резултати: Старијим лицима омогућена боља егзистенција и побољшани услови живота				
Мјера	Период	Очекивани резултати	Индикатори	Носиоци активности
1.1. Успоставити евиденцију старијих лица без примања и без породичне бриге на подручју града Теслића	Од 2026. године континуирано	Лицима са евиденције пружити подршку у смислу набавке хране, кућних потребштина, огрева и сл.	-Број старијих лица без примања и породичне бриге на подручју града Теслића -Број старијих лица без примања и породичне бриге којима је пружена економска подршка.	-Јединица локалне самоуправе -Центар за социјални рад
1.2. Кроз уговор о одјелу старијим лицима омогућити запослење у складу са њиховим могућностима и потребама	Од 2026. године континуирано	Старијим лицима омогућена боља економска сигурност и побољшани услови живота	Број запослених лица по уговору о дјелу у току једне године.	-Јединица локалне самоуправе -Привредни савјет Града Теслића -НВО

Стратешки циљ 2: Унапређење социјалне заштите старијих лица				
Жељени резултат: Побољшани услови социјалне заштите за старија лица на подручју града Теслића				
Мјера	Период	Очекицани резултати	Индикатори	Носиоци активности
2.1. Унапређење капацитета за пружање услуга у области социјалне заштите за старија лица	Континуирано	Проширена дјелатност и подржан рад Центра за социјални рад/службе за социјалну заштиту у пружању његе у кући.	Број старијих лица којима је пружена услуга социјалне заштите (евивиденциони лист)	-Јединица локалне самоуправе -Центар за социјални рад -Дом здравља
2.2. Унапређење хранитељства за старија лица	Континуирано	-Образовати хранитељске породице за старање о старијим лицима. -Промовисати збрињавање старијих лица у стању социјалне потребе у хранитељске породице	-Број образованих хранитељских породица -Спроведене минимално четири кампање које промовишу збрињавање у хранитељске породице за старија лица	-Јединица локалне самоуправе -НВО
2.3. Побољшање приступа проширеним социјалним правима за старија лица у стању социјалне потребе	Континуирано	Усвојене и реализоване одлуке о социјалним правима	Број старијих лица у стању социјалне потребе која су остварила проширена права (по правилнику)	-Јединица локалне самоуправе -Центар за социјални рад

Стратешки циљ 3: Унапређење услова живота и становања старијих лица на подручју града Теслића				
Жељени резултат: Старијим лицима омогућен приступ услугама за задовољавање основних животних потреба, првенствено старијим лицима у руралним потручјима				
Мјера	Период	Очекицани резултати	Индикатори	Носиоци активности
3.1. Омогућити доступан јавни превоз у свим руралним насељеним мјестима	Континуирано	Уведен јавни превоз у руралним насељеним мјестима у складу са препорукама	Број руралних насељених мјеста која имају приступ јавном превозу повећан за 10%	-Јединица локалне самоуправе
3.2. Обезбјеђење приступачних јавних услуга старијим лицима примјеном начела „Дизајн за све“	Континуирано	Прилагођено пружање услуга у установама примјеном начела „Дизајн за све“	Број јавних установа које су уклониле архитектонске баријере за улазак и кретање кроз објект у складу са законом	-Јединица локалне самоуправе -Јавне установе -Приватне установе које пружају јавне услуге

Стратешки циљ 4: Унапређење међугенерациске солидарности и волонтерских активности				
Жељени резултат: Млади људи освијештени о друштвеним и социјалним потребама старијих лица				
Мјера	Период	Очекицани резултати	Индикатори	Носиоци активности
4.1. Унапређење волонтерских услуга на нивоу локалне заједнице	Континуирано	Успостављен волонтерски сервиси (акционе групе на нивоу локалне заједнице)	-Успостављена минимално два волонтерска сервиса -Број старијих лица која су користила услуге волонтерског сервиса у току године.	-Јединица локалне самоуправе -Центар за социјални рад -Црвени крст -Дом здравља -НВО
4.2. Организовати информатичко-едукативне кампање о потребама старијих лица	Континуирано	-Израђен и дистрибуиран информатичко-едукативни материјал -Организована медијска кампања	Организоване четири информатичко-едукативних кампања организованих у ову сврху.	-Јединица локалне самоуправе -Центар за социјални рад -НВО -Медији
4.3. Развијање међугенерациске солидарности и сензибилитета према старијим лицима	Континуирано	-Повећана свијест омладине о потребама старијих лица кроз организовање едукативних радионица у основним и средњим школама	-Едукативне радионице одржане у основним и средњим школама једном годишње -Број школа у којима је одржана радионица -Број учесника радионице	-Јединица локалне самоуправе -Основне и средње школе -НВО

Стратешки циљ 5: Унапређење здравствене заштите старијих лица				
Жељени резултат: Побољшана здравствена заштита и здравствене услуге за старија лица				
Мјера	Период	Очекицани резултати	Индикатори	Носиоци активности
5.1. Обезбиједити здравствено осигурање за сва лица старија од 65 година која не остварују право на здравствено осигурање по неком од постојећих основа	Континуирано	Успостављена здравствена заштита за сва лица преко 65 година која нису имала здравствено осигурање	Број лица старијих од 65 година која имају обезбијеђено здравствено осигурање	-Дом здравља Теслић -Центар за социјални рад
5.2. Промовисање здравог старења у складу са здравственим потребама старијих лица	Континуирано	-Сprovedено истраживање о навикама и потребама старијих лица -Израђен и дистрибуиран информативно-едукативни материјал -Органозвана медијска кампања	-Сprovedене минимално једна медијска кампања у току године -Бројно стање дистрибуираног едукативно-информатичког материјала	-Јединица локалне самоуправе -Дом здравља -НВО
5.3. Унапређење услуга лијечења и његе старијих лица изван здравствених установа	Континуирано	Промовисан и успостављен рад сестринства у заједници при Дому здравља за	Број кућних посјета патронажних тимова или тимова породичне медицине или медицинских сестара	-Јединица локалне самоуправе -Дом здравља

		пужање здравствених услуга у заједници	старијим лицима	
5.4.Повећање доступности услуга палијативне његе	Континуирано	Повећани капацитети Дома здравља за пужање услуга палијативне његе	Број пружених услуга палијативне његе у току једне године	-Јединица локалне самоуправе -Дом здравља

Стратешки циљ 5: Побољшање културних, рекреативних и образовних активности старијих лица				
Жељени резултат: Старијим лицима омогућено активно учешће у културном животу, рекреативним и образовним активностима				
Мјера	Период	Очекицани резултати	Индикатори	Носиоци активности
6.1. Задовољавање културних, образовних и спортских потреба стараијих лица	Континуирано	Организовани културни, образовни и спортски садржаји за старија лица на подручју града Теслића	-Број реализованих пројеката у области културе, образовања и спорта за старија лица финансираних од стране јединице локалне самоуправе -Износ средстава додијељених за организовање културних, образовних и спортских садржаја за старија лица од стране јединице локалне самоуправе	-Јединица локалне самоуправе -Образовне установе -Културне установе -Спортске установе -НВО -Звод за запошљавање

6.2. Обезбјеђење јавних спортских и сличних установа за спортску рекреацију старијих лица	Континуирано	-Обезбијеђен простор за вјежбање старијих лица уз ангажовање стручног кадра -Набављени адекватни реквизити за вјежбање	-Број порсторија/група које вјежбају -Број активних особа укључених у програм -Број активно ангажованог стручног кадра	-Јединица локалне самоуправе -Јавне спортске установе -НВО
6.3. Промоција активног и здравог старења, ефекти спортске рекреације на психосоматско здравље старијих лица	Континуирано	-Израђено упуство о превентивном вјежбању за старија лица -Организовано превентивно вјежбање за старија лица (програми спортске рекреације) -Израђени тестови за провјеру функционалних способности старијих лица	-Организоване двије стручно-едукативне трибине за старија лица у току једне године -Број урађених тестова за провјеру функционалних способности старијих лица -Број лица која су учествовала у програму превентивног вјежбања за старија лица	-Јединица локалне самоуправе -Јавне спортске установе -Дом здравља -НВО

Стратешки циљ 5: Заштита старијих лица од насиља, занемаривања и дискриминације				
Жељени резултат:				
Мјера	Период	Очекицани резултати	Индикатори	Носиоци активности
7.1. Организовати информативно-едукативне кампање о превенцији насиља у породици са фокусом на врсте насиља, важност пријаве насиља	Континуирано	-Организована медијска кампања у сврху превенције насиља над старијим лицима -Освијештеност старијих лица о важности пријаве насиља -Смањен број случајева насиља над старијим лицима	Организована једна медијска кампања годишње у ову сврху	-Јединица локалне самоуправе -Центар за социјални рад -Полицијска станица -Дом здравља -НВО